

könyv erejéig az irodalom és a vizuális művészetek egy érdekes határvidékére. Ha a tartalomjegyzéket megnézzük, egy verset olvashatunk végig, amely amolyan verbális alapvetése a könyvecskének. A szemlélődő, megfigyeléseire rácsodálkozó, néhol nosztalgiaózan elégikus és főként derűs embert viszatükröző sorokat aztán új síkon dolgozhatjuk fel, amikor a kiadvány belső oldalait végignézzük. Izgalmas játék a *Szószobrok* című könyv olvasása. A pár sorba tördelt mondatok körül hol piktogramszerű, hol sajátosan tömörített - ha tetszik - egyszerűsített képek, ábrák adnak megerősítő vagy pontosító adalékot a betűk hordozta tartalomhoz. A kis egységek oldalanként, oldalpáronként is valóságos egységek. A tömörített látványok harmóniát, érzékenységet sugallnak. Ugyanakkor egy másik játék is kínálkozik az olvasó, nézelődő számára. Miként más vetület, a tartalomjegyzék hosszúverse és az oldalas/oldalpáros képes vers, és egymással is felel, úgy létezik saját világuk a képeknek önmagukban is. Várnagy Ildikó talányos humorára csodálkozhatunk rá, ha a szöveg nélkül értelmezzük a rajzokat, és csak utána vetjük össze a vonatkozó sorokkal. A többértelműség sokszor gondolkodtathat el, és az elmélyülni szándékozó azzal is eljátszhat, vajon miért gondolt másra, mint amire a szöveg utal, vagy a két értelmezés között nincs-e áttételes kapcsolat.

Mindezek mellett a képi világ néhol az egyszeműség, a lecsupaszított formák miatt feltétlenül gyermeki látásmóddal rokonítható. Talán ezért sem véletlen, hogy gyakran gyermekkönyv-illusztrátorok jutnak eszünkbe a *Szószobrok* lapozgatása közben; közülük is leginkább Réber László munkáira emlékeztetnek a rajzok, de feltétlenül sajátos és jellegzetesen Várnagy Ildikó teremtette formában. Tehát figyelni tesék: párhuzamosság és nem egymásutániség!

A nyelvi világgal kapcsolatban is sok név vetődik fel a könyv kínálta játékhoz partnerként közelítő számára. Szemlélődő régi és újabb lírikusok által teremtett képek köszönnek vissza a lapokról. Ha a képeknél egy nevet említettem, legyen elég itt is egy művész: Valéry az. Az ő verseinek szemléletét tükröző és nyelvi formáival rokon a *Szószobrok* szó-sorainak bensősége világa.

Kísérlet ez a könyv. Benne lenni a világban, érzékenyen és természetesen. Várnagy Ildikónak sikerült ezt elérni. Mint a könyvek általában, ez a kiadvány is megosztja a befogadóval a szerzőben összegyűlt és lecsapódott életanyagot. Ha elég fogékonyak vagyunk, részt vehetünk a kísérletben, társai lehetünk az izgalmas játékban, és sokszor olyan megközelítésekkel egészülhet ki élményvilágunk, amelyek újak, sajátosak.

(A *Vár Ucca Tizenhét Könyvek 22. Veszprém, Szerk.: Géczy János*)

Dienes Ottó

NYÍRFALVI KÁROLY: TESTÜNK JELE

A PAPIRON

Nyírfalvi Károly, amint a *Vallomás* című előszavából kitűnik, első kötetes versíró. Versírót mondtam, hiszen (*tükör*) című kötetnyitó versében - kicsit hetykén - jelenti ki, hogy egyszer s mindenkorra elkülönözi magát a romantikus, valahol a világ végén író „koszlott agglégényektől”: „nem érdekel/én nem vagyok költő / verseket írok / sorokat egymás alá”. Természetesen ezt nem kell túl komolyan venni, hiszen hiteles költőink között is található olyanok, akiket mit-érdekelne-a-költészet maga.

Valami hasonlót pendít meg a (*gesztus*) című záróvers is, amelyben egy hús-vér (vagy fantázia-termék) lektor ömlesztí jó tanácsait az egyre inkább magára találó versírónak (írjon csak, s „ha megnyugszik, már az is valami”), aztán: „Legfontosabb persze a türelem s az alázat”; s most jön a döntő és lelkesítő feladat: „Hát ezeket szem előtt tartva írjon, írjon még” (ennyi ösztökélésnek minden bizonnyal nehéz is ellenállni); s jön a végtanács: „Majd küldjön vagy hozzon még! / Mostanában kérem ne válaszoljon / Adjon időt magának, másoknak és nekem is” - mármint az ominózus lektorok lektorának, aki majd a végítéletet meghozza egykoron. Ennyi bonyodalom után én ugyan ki nem mondom, hogy mi az igazság. Rábízom az olvasóra, hogy döntse el: érdemes-e versírónknak továbbra is róni sort sor alá.

Komolyra fordítva a szót, jómagam tehát nem Karra készültem, hogy kritikusi bárdot forgassak versírónk feje fölött. Az előzőekben vázolt halvány tartózkodásom ellenére őszinte érdeklődéssel olvastam az egymás alá rótt sorokat (először a szabadabb - sokszor szerelmes, illetve szerelem-telen levelekre emlékeztető -, majd kötöttebb formában megírt szövegeket), s bár az őszinteség még nem elégséges ahhoz, hogy valaki íróművésznek nevezhesse magát, engem megfogott, most már mondjuk így, a versek *konfessionális* jellege, azaz az őszinte önboncolás az emberi élet egyik legtermészetesebb, de egyúttal legtitokzatosabb területén, a szexualitásán. Mert aki ezen az ingoványos területen nemcsak a naturát keresi, hanem az ideált is (nem kimondottan csak személy viszonylatában, hanem mint *olyant*), *sűrű* meglepetések elszenvedőjévé válik.

Isten ments, hogy ebben a témában akárcsak a főhúrokat is megpendítsem (szegény Stendhal húsz évig gyűjtötte az anyagát a szerelemről szóló könyvéhez), mert itt bizony a bölcsességet mindenkinek saját magának kell megszereznie (meg a megfelelő szerelmi partnereket is persze), hiszen ha nem így tesz, örök szenvedés és kielégületlen-

ség lesz az élete, sőt egész léte. A férfi-nő macska-egér harc főképp üdvtelen és kínzó fájdalmait csak kevesen nem élték még át ebben a világban.

Amint a versfüzetből lépten-nyomon előtűnik, Nyírfalvi járja a testre szabott kálváriát Erősz zaklatott birodalmában. A Másik e birodalomba való totális bekebelezése (látens „kannibalizmus”?), illetve a kölcsönös *vice versa* bekebelezés csak a legkivételesebb esetekben fordul elő, habár, vannak rá eklatáns példák a világtörténelemben (Héloise és Abélard, Rómeó és Júlia, és így tovább - mindenki ismer legalább két-három ilyen történetet). „*The rub is*”, ahogy Shakespeare mondja, a bökkenő az, hogy ezeket a legszenvedélyesebb összeolvadási kísérleteket, az erősi hetedik mennyországba való bejutást a natúr világ minden esetben szétrombolja, megsemmisíti. Mint ahogy teszi a kisebb léptékű őszinte szerelmek esetében is (magában az emberi természetben benne rejlő, biológiailag vezérelt összeférhetlenségi szindróma szerint is). A kudarc, a trauma lehetősége benne rejlik tehát minden, úgynevezett szerelmi kapcsolatban. Ebben a mi matériába kondicionált, liberális és libertinus világunkban egyre ritkábban bukkan fel az igény a romeojulianizmusra. Sajnos.

Végül is - szomorú - úgy tűnik, hogy a hétköznapok úgynevezett szerelmi élete egyre alkalmatlanabb lesz arra - az igény is halványul egyre -, hogy a testi gyönyörözésen túl, egy felsőbbrendű szellemi létbe transzcendentálja az embert. Nyírfalvi ösztönösen is megérzi ezt a fent említett igazságcsírát, amikor a kötet utolsó versében („*végül*”) így tör ki belőle a panasz:

„Nézd el nekem, hogy élek
én nem akartam, így esett
mint hó hull télen, mint
nap tűz nyáron. Ostoba
hasonlatok.

Nézd el nekem, hogy élek
s hogy egekbe vágyom,
fekszem e tárnalmélyi ágyon
lassan kiszáll belőlem a lélek.
Ostoba, tisztá rímek.”

Az úgynek azonban itt még nincs vége. Fel kell hogy vetődjön az *androgüneitás* problémája is. Magyarán: a kétneműség utáni legősibb vágy. Ugyanis, ha az emberi lény mindkét nemet magába foglalná - ahogy állítólag az ő-ősvilágokban volt -, megszűnne a kettéhasítottág kínzó érzése, és az örökké fájdalmas és nosztalgikus egyéolvadási vágy. Hogy tehát az ember - legyen bár férfi vagy nő - önmaga teljességét szeretné-e megvalósítani a Másikkal való

celesztális összeolvadással, ezt most hagyjuk függőben. Hogy a *narcizmusnak* van-e ebben szerepe, ezt se fejtegetjük most. Mindenesetre hallgassunk oda egy pillanatra a *Szerep* című versbe foglaltakra:

„Olykor jó volna
nem férfinak lenni.
De nőnek sem.

Az elvárásokba beleroskadok.
A nemzés még menne
másról szól a titkos üzenet.

Rövidre vágva, zárva: én
másképp szeretnék férfi lenni, ha
már ez jutott.”

Mondandónk végére azonban még mindig idezett vers rendkívül megemeli a jelzőértékeket. Habár ezek egy transzcendentális valóságba - kár, hogy Isten ebből ki van zárva - való bejutás leplezetlen vágyát fejezik ki, a legtöbb esetben a natúr-valóságban bukdácsolunk, amelynek a labirintusából reménytelen a kiszabadulás („Naponta beleszeretek valakibe / másnapra meggyűlölök valakit” - *Biográf részlet*). Mert ha hiszünk a zárójelben idezett soroknak, akkor, ha hatéves korunkban elkezdünk beleszeretni valakibe (más neműbe persze!), akkor egy hetvenéves férfi hatvannégy év alatt hozzávetőlegesen 23 360 nőbe lesz szerelmes, illetve ennyit gyűlöl meg. Ha elméletileg úgy fogjuk fel, hogy napon-ta több nőbe is szerelmesek lehetünk mind fizikai, mind a fantazma síkján -, mondjuk ötbe, akkor ez a szám 11 800. Ez mókásan hangzik, de...

Anatúrkörülmények között - sajnos - Erősz felbecsülhetetlen értéke devalválódik, méghozzá nem is kis mértékben. Az ember kénytelen feladni ideális vágyakozásait (szegény Verlaine is mennyit szenvedett!), s marad az „*Éj volt egy iszonyú zsidónővel az ágyon*” naturalizmusa (Baudelaire ezegyszer), amelynek szele arculcsapja Nyírfalvit is:

„...csak a hús van, a csillapíthatatlan vágy
az édes gyümölcs, s
önmagunk túlélésének vágya
egyetlen percre akár, ...”

(*Jelet hagyni*)

A kérdés most már csak ez: hogyan tovább, azaz: Nyírfalvi elmélyíti-e kedvelt témáját, vagy ismétli, amit eddig elmondott?

(*Eklektikon Kiadó, 1998.*)